

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 25.05.16

Adam Bodnar

IX.517.1619.2016.JM

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny
WARSZAWA**

W ostatnim czasie do podległego mi Biura wpłynęły wnioski, których autorzy żalili się, że będąc zatrzymanymi przez Policję, przez wiele godzin brali udział w czynnościach procesowych i nie otrzymali w tym czasie żadnego posiłku ani napoju. Pierwszy posiłek został im wydany dopiero po osadzeniu w pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych (PdOZ) znajdującym się w jednostce organizacyjnej Policji. Nastąpiło to po kilkunastu godzinach od momentu zatrzymania. Osoby te wskazywały, że niezaspokojenie przez tak długi czas ich potrzeb żywieniowych stanowiło dla nich wielką dolegliwość.

Powyższy problem był już wcześniej sygnalizowany Rzecznikowi Praw Obywatelskich. W wystąpieniu generalnym¹ z dnia 24 kwietnia 2008 r. ówczesny Rzecznik przedstawił go Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, wnosząc o jego pilne uregulowanie. RPO otrzymał wówczas odpowiedź, że podjęcie takich działań wykracza poza zakres upoważnienia zawartego w art. 15 ust. 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, na podstawie którego Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczone dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach². Zgodnie z przywołanym przepisem dopuszczalne jest uregulowanie w Regulaminie pobytu (...) jedynie kwestii wydawania posiłków osobom zatrzymanym, umieszczonym w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych znajdujących się w jednostkach organizacyjnych Policji. Minister wskazał również, że czynności w ramach postępowania karnego z osobami

¹ <http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl/pdf/2008/01/586623/1292181.pdf>

² Przepis art. 15 ust. 10 ustawy o Policji został zmieniony przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2011.217.1280) z dniem 12 listopada 2011 r.

zatrzymanymi obok Policji prowadzą także inne organy. Stwierdził też, że zasady wydawania tym osobom posiłków powinny być określone podobnie w stosunku do wszystkich organów prowadzących czynności procesowe w ramach postępowań karnych. Sugerował przeprowadzenie w tej sprawie uzgodnień międzyresortowych, a następnie w razie stwierdzenia konieczności powstania takich regulacji, zamieszczenie ich w akcie prawnym rangi ustawy. Niestety, do chwili obecnej nie wprowadzono żadnych zmian w tym zakresie.

Moim zdaniem uregulowanie zasad wyżywienia osób zatrzymanych, w stosunku do których prowadzone są czynności w ramach postępowania karnego, jest konieczne. Brak takiej regulacji prowadzi w praktyce do naruszenia wynikającego z art. 41 ust. 4 Konstytucji RP nakazu traktowania każdej osoby pozbawionej wolności w sposób humanitarny, a także może naruszać art. 40 zdanie pierwsze Konstytucji RP, który stanowi, że nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu.

Zatrzymani biorący udział w trwających przez wiele godzin czynnościach procesowych, nie mając w tym czasie możliwości zaspokojenia pragnienia i głodu, narażani są na nieuzasadnioną dolegliwość. Gdy sytuacja taka trwa kilkanaście godzin, a czynności prowadzone są w trudnych warunkach atmosferycznych (upał, silny mróz), dolegliwość ta dodatkowo wzmagą się i może być uznana za nieludzkie traktowanie.

Należy stwierdzić, iż w nakazie traktowania humanitarnego osób pozbawionych wolności mieści się prawo osoby zatrzymanej do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, do jakich niewątpliwie należy zaspokojenie pragnienia i głodu. Z drugiej strony to na organach państwa ciąży obowiązek zapewnienia osobie zatrzymanej możliwości skorzystania z tego prawa. Dlatego określając warunki jego realizacji władze muszą uwzględnić konstytucyjne wymogi humanitarnego traktowania. Traktowanie humanitarne to takie obchodzenie się z osobą pozbawioną wolności, które uwzględnia i respektuje pewne minimalne potrzeby każdego człowieka, odnosząc je do przeciętnych standardów danego społeczeństwa³.

W mojej ocenie, należy także mieć na względzie Regułę 114 Wzorcowych reguł minimalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczących postępowania z więźniami (Reguły Mandeli). Stanowi ona, że „w ramach ograniczeń wynikających z porządku w instytucji o charakterze izolacyjnym, więźniowie nieosądzeni mogą, jeżeli sobie tego życzą, posiadać własną żywność nabytą na własny koszt z zewnątrz przez administrację instytucji bądź przez rodzinę lub przyjaciół. W innym przypadku administracja instytucji zapewni wyżywienie”. Podejmując prace legislacyjne wskazane byłoby aby uwzględnić, że osoba zatrzymana, która ma przy sobie środki finansowe i wyrazi taką wolę, otrzymuje

³ P. Sarnecki, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do art. 41*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003, s. 9.

żywność i napój nabyte na jej koszt przez przedstawiciela organu, do którego dyspozycji jest zatrzymana, bądź przez osoby bliskie. W pozostałych przypadkach korzysta z posiłków i napoju dostarczonych przez ten organ, przy czym dostęp do napoju powinien być nieograniczony.

Zatrzymanie jest instytucją uregulowaną w ustawie Kodeks postępowania karnego. Przepis art. 244 § 2 k.p.k. stanowi, że zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach. Wydaje się więc uzasadnione, aby w tym akcie prawnym określić prawo zatrzymanego do otrzymania wyżywienia, obejmującego napój oraz posiłek.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w przedstawionej sprawie. W ramach prowadzonych prac legislacyjnych należałoby także uwzględnić sytuacje, gdy zatrzymanie ma miejsce w oparciu o inne niż Kodeks postępowania karnego przepisy.